

योत्स्यमाना अनहन्त देवरूपाः प्रहारिणः । सृपस्करेषु शुभ्रेषु महत्सु च महारथाः ।
 पृथक्काञ्चनसन्नाहान् रथेष्वश्वानयोजयन् । सूर्यचन्द्रप्रतीकाशे रथे दिव्ये हिरण्मये ।
 महानुभावो मत्स्यस्य ध्वज उच्छिप्रिये तदा । अथान्यान् विविधाकारान् ध्वजान् हेमपरिष्कृतान् ।
 यथास्वं चक्षियाः शूरा रथेषु समयोजयन् । अथ मत्स्योऽब्रवीद्राजा शतानीकं जघन्यजं ।
 कङ्कबल्लवगोपाला दामग्रन्थिश्च वीर्यवान् । युध्येयुरिति मे बुद्धिर्वर्तते नात्र संशयः । १०९०
 एतेषामपि दीयन्तां रथा ध्वजपताकिनः । कवचानि विचित्राणि दृढानि च मृदूनि च ।
 प्रतिमुञ्चन्तु गात्रेषु दीयन्तामायुधानि च । वीराङ्गरूपाः पुरुषा नागराजकरोपमाः ।
 नेमे जातु न युध्येयुरिति मे धीयते मतिः । एवं श्रुत्वा तु नृपतेर्वाक्यं त्वरितमानसः ।
 शतानीकस्तु पार्थेभ्यो रथान् राजन् समादिशत् । सहदेवाय राज्ञे च भीमाय नकुलाय च ।
 तान्प्रदृष्ट्वास्ततस्सूता राजभक्तिपुरस्कृताः । निर्दिष्टा नरदेवेन रथान् शीघ्रमयोजयन् । १०९५
 कवचानि विचित्राणि मृदूनि च दृढानि च । विराटः प्रादिशद्यानि तेषामक्लिष्टकर्मणः ।
 तान्यामुच्य शरीरेषु दंशितास्ते परन्तपाः । रथान् हयैः सुसम्पन्नानास्थाय च नरोत्तमाः ।
 निर्ययुर्मुदिताः पार्थाः शत्रुसङ्गावमर्दिनः । तरस्त्रिनश्चक्ररूपाः सर्वे युद्धविशारदाः ।
 रथान् हेमपरिच्छन्नानास्थाय च महारथाः । विराटमन्वयुः पार्थाः संहिताः कुरुपुङ्गवाः ।
 चत्वारो भ्रातरः शूराः पाण्डवाः सत्यविक्रमाः । भीमाश्च मत्तमातङ्गाः प्रभिन्नकरटामुखाः । १०९०
 चरन्तश्चैव नागेन्द्राः सुदन्ताः षष्टिहायनाः । आरूढा युद्धकुशलैः शिचिता हस्तिसादिभिः ।
 राजानमन्वयुः पश्चाच्चलन्त इव पर्वताः । विशारदानां मुख्यानां दृष्टानाञ्चानुयायिनां ।
 अष्टौ रथसहस्राणि दशनागशतानि च । षष्टिश्चाश्वसहस्राणि मत्स्यानामभिनिर्धयुः ।
 तदनीकं विराटस्य शुशुभे भरतर्षभ । सम्प्रयान्तं तदा राजन्निरीक्षन्तं गवां पदं ।
 तद्वलाग्रं विराटस्य सम्प्रस्थितमग्रेभत । दृढायुधजनाकीर्णं गजाश्वरथसङ्कुलं । १०९५
 इति श्रीमहाभारते विराटपर्वणि गोहरणपर्वणि मत्स्यराजरणोद्योगे एकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥
 ॥ वैशम्पायन उवाच ॥ निर्याय नगराच्छूरा ब्रूढानीकाः प्रहारिणः । त्रिगर्त्तानस्पृशन्मत्स्याः सूर्ये परिणते सति ।
 ते त्रिगर्त्ताश्च मत्स्याश्च संरब्धा युद्धदुर्मदाः । अन्योऽन्यमभिगर्जन्तो गोषु गृध्रा महाबलाः ।
 भीमाश्च मत्तमातङ्गास्तोमराङ्कुशचोदिताः । ग्रामणीयैः समारूढाः कुशलैर्हस्तिसादिभिः ।
 तेषां समागमो घोरस्तुमुलो लोमहर्षणः । प्रतां परस्परं राजन् यमराष्ट्रविवर्द्धनः ।
 देवासुरसमो राजन्नासीत् सूर्योऽवलम्बति । पदातिरथनागेन्द्रहयारोहबलौघवान् । १०९०
 अन्योऽन्यमभ्यापततां निप्रतां चेतरेतरं । उदतिष्ठद्रजो भौमं न प्राज्ञायत किञ्चन ।
 पक्षिणश्चापतन्भूमौ सैन्येन रजसावृताः । इषुभिर्व्यतिसर्पङ्गिरादित्योऽन्तरधोयत ।
 खद्योतैरिव संयुक्तमन्तरीक्षं व्यराजत । रक्तापृष्ठानि चापानि व्यतिषिक्तानि धन्विनां ।
 पततां लोकवीराणां सव्यदक्षिणमस्यतां । रथा रथैः समाजग्नः पादातैश्च पदातयः ।